

Štev. 9.

V Ljubljani, dne 4. septembra 1913.

Leto V.

Prava sreča.

Po deželi in posebno po letoviščih je zdaj veliko gospode, ki pride na kmete v prosto naravo zdravja in razvedrila iskat. Kmetje vidijo te ljudi, ki se na videz tako brezskrbno vesele in uživajo vse, kar jim svet more dati, in zavidajo v svoji revščini in pomanjkanju srečne bogatine, ki denar kar sipljejo.

S splošnim bogastvom ni ravno tako hudo kakor se kaže. Mnogi teh imenitnih gospodov in še več košatih gospa, ki se ponajajo kakor kraljice sveta, je v vedni zadregi z drobižem, debelega pa ni, tisti pa, ki so jih založili z obleko, čevlji in vsem drugim za letovišče pa lahko čakajo. Toda vzemimo le res bogate in imenitne malo bolj na piko, da se prepričamo, kakšna je njih prava sreča.

Na deželo pridejo, da vidijo lepoto narave, visoke gore, rodovitne doline, slape vode, žar solnca. Toda gospoda ostane pogosto do desetih v postelji in ne vidi, kar je najlepšega, svit dneva in vzhajajoče solnce. — Naš kmet gleda jutranjo zarjo in vso lepoto dneva uživa popolnoma.

Gospoda gre iz mest, da se navžije svežega zraka in dobi slast do jedi. Toda hoditi se jim dosti ne ljubi. Glavna pot je le v restavracijo in hotel. Toda jed jim ne diši, ker niso nič delali. Ravno prevelika skrb za bogastvo vzame pravo slast do jedi. Znano je, da so nekateri največji milijonarji skoro lakote umrli. Kaj jim pomaga denar, katerega ne morejo uživati. In če jim tudi jed diši, morejo jesti le za potrebo. Čim bolj se želodec baše, pred se konča.

Zdaj pa pogledjte kmečko družino pri skledi. Na vse zgodaj so začeli delati. Zdaj jim jed diši. Vsak zagradi svoje orožje, mogočno leseno žlico, pa jo zastavi na jed, da gine kakor blisk. Še najmanjšemu diši, da noče zadaj ostati. »Mama jeduk« to je bojni klic,

Ste videli malco? Tak kos kruha ti vtepe, da ga kak mestni slabič še v enem dnevu ne bi spravil. In vedno so lačni. Milijarderji bi dali milijone za tak apetit, kmet si ga s pridnostjo in delom zasluži.

Poglej to gospodo, kako je slabokrvna in slabotna. Ni zdravja, ni moči. Najboljše jedi na svetu ne morejo bogatino dati čvrstosti in zdravih lic kmečkih otrok. Če je res zdravje najboljše, potem imajo kmetje veliko tega najboljšega.

Toda gospoda si lahko tudi dobro pijačo privoščijo. Seveda. Šampanjca pijejo, da kar po mizah teče in kakor ometeni spijo potem ponoči, drugi dan se pa maček pozna, ki delati ne pusti. Kmet se pa doli nagne in iz studenca čisto vodo pije, pa vstane zdrav in vesel. Ta čisti vrelec je zanj boljši, kakor ona draga vina, čeprav za vodo posebno ne mara.

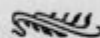
Za veliko srečo imamo dobro spanje, kjer človek vse križje čisto pozabi. Visoka gospoda ima malo dobrega spanja. Vse je nervozno in razburjeno. Spanca iščejo z različnimi umetnimi pripomočki. Nekateri rabijo opij, to je tak makov cvet iz jutrovi dežel, ki človeka upijani in mu živčevje popolno konča. Drugi rabijo v ta namen absint ali kokaïn, same hude strupe. — Kmetu ni treba kupovati za spanje dragih pripomočkov. Junak je, ni mu mar, če eno ali dve noči ne spi. Kadar se pa vleže, padejo oči skupaj. Trdo zaspi na senu ali na klopi, pa tudi tla so dobra trpinu. Kdo je bolj srečen, kdo več dobrega užije. Čim bolj bogatini teže za srečo, bolj beži pred njimi.

Ko bi pa še v srce videli in življenje poznali, bi še drugače sodili. Koliko je nevoščljivosti in sovraštva, zavisti in škodoželjnosti! Naj je še tako visoko prišel, nobeden ni zadovoljen. Bankir meni, da mu akcije premalo nesejo in mu druge banke in podjetja škodo delajo, razni činovniki in vojaki prepo-

časí avanzirajo in imajo prenizko plačo. Vedna razburjenost in zbežanost.

Kmet ima svojo živino in polje. Če vreme nagaja, malo zarentači, ko pa solnce posveti in dež namoči, je pa vse pozabljeno. Pri čisti vesti se nobenega ne boji, svoj gospod je. Revno živi, z malim je zadovoljen, toda ravno v tem najde najlepšo srečo.

Da je treba tudi moliti, da Bog svoj blagoslov poda, ve vsak kmet. To življenje svobodnega, krepkega kmeta je stokrat lepše, kakor življenje brezvernega, strastem vdanega bogatina.

Nove in stare skušnje pri temeljni vodi.

V zadnjem času so razne tovarne zelo globoko kopale rudo ali premog. Nekateri podjetniki so prišli do 800 m globočine. Voda jim je nagajala, toda z velikimi stroški so nazadnje premagali ovire in zdaj se vesele svojih uspehov. Čez več let so pa sosedni kmetje opazili, da so polja vedno bolj pusta in nerodovitna. Njih dobri svet se je polagoma v puščavo spremenil. Vodo so vzeli zemlji, brez vode pa rastline rasti ne morejo.

Pri Manheimu so velike železne tovarne. Tovarne in mesta so napravila velike vodovode. Temeljna voda se je zelo pomežala, na polju je vse prav slabo rastlo.

Na drugem kraju so napravili tovarno, ki je prav globoko kopala in zadela v gozdu na studenec, ki je spodaj izviral. Studenec se je zgubil, svet se je ponižal, travniki pod gozdom so se pa v puščavo spremenili, ker ni bilo več studenca, ki jih je prej namakal. Dobre trave so popolno izginile, medena trava je postala glavni pridelek.

Prav isto so opazovali pri uravnavi rek. Ko so uredili tek reke Rena, ki iz-

vira v Švici in teče dalje časa ob avstrijski meji, potem po Nemčiji in se izliva na Nizozemsko v morje, so uredili plovo med Baslom in Straßburgom. Ponižali so na večjih krajih strugo in bili ponosni na veliko kulturno delo. Toda kmetje v okolici so imeli precej potem vedno slabe letine. Morali so napraviti veliko umetno napajanje rodovitne zemlje, kar je stalo nad 2 milijona mark. Prav to so opazili povsod, kjer so vzeli veliko vode ali znižali strugo rek.

Učenjaki so postali pazljivi in začeli preiskovati še stare zgodovinske knjige. Izmed vseh mest, kar jih je bilo kdaj na svetu, je imel stari Rim največ vodovodov. Do 40 ur daleč so napeljali vodo. Za časa cesarjev je bilo v Rimu 12 velikih vodovodov. Nekateri so bili do dva metra visoki. Kakšne stavbe so to morale biti, nam postane jasno, če pomislimo, da danes zadostuje celemu Rimu en sam vodovod, drugi so vsi propadli. Nobeno mesto nima boljšega vodovoda, kakor stari Rim. Ti vodovodi so nastali iz slavohlepja močnejših mož, ki so se hoteli proslaviti in ljudstvu prikupiti. Rimljan je nad vse ljubil kopanje v vroči in mrzli vodi kar po vrsti. Sicer pa Rim sam res nima prav zdrave vode, napeljavati so jo morali od daleč. Cesarji so zidali velika kopališča za ljudstvo, kjer so sužnji mehkužne potomce slavnih dedov masirali, to je z rokama lahko gladili, da je kopelj bolj vplivala. Skoro vsak cesar, ki je dalj časa vladal, je zidal veliko kopališče. Bogatini so imeli pa tudi v svojih palačah povsod vodovode. Kamor so Rimljani prišli, povsod so napravili velikanske stavbe za vodovode. Tudi v vroči Afriki so izpeljali izpod visokih gora silni vodovod več ur daleč do Karijene. Dosti vode se je tudi porabilo v pomorskih bitkah v gledališčih. Rimsko ljudstvo za časa cesarjev ni ljubilo delo. Čez vse so jim pa bile pri srcu krvave zabave in igre. Odtod si moramo razlagati, zakaj so tako brezsrčno gledali smrt mučencev in vpili po amfiteatru, kadar so se drugega naveličali: »Kristjane levom!»

Da bi napravili ljudstvu posebno zabavo, so pri teh velikanskih gledališčih včasih odprli zatvornice, voda se je izlila v areno, to je v veliki prostor, kjer so bili igralci, nekaj metrov visoko. Ladje so priveslale. Začela se je prava morska bitka za življenje in smrt. Pri tem je bilo seveda veliko vode treba.

Kjer so dobili dobro vodo, so jo vzeli in napeljavali v mesta in v razne vile v okolici. Zemlja po onih barih in v okolici je zelo rodovitna. Ko so ji pa vodo vzeli, se je zgubila počasi rodovitnost. Žetve so bile slabe, kmetje niso mogli izhajati. Bežali so od doma, navadno v Rim ter tam pomnožili število lačnih potepuhov. Ljudi je bilo po deželi manj. Poskusili so doslužene vojake poslati na taka zapuščena tla. Zastonj so jim dali zemljo. Bilo je brez uspeha, niso mogli izhajati. Za časa

cesarja Nerona je bila skoro cela Apulija, pokrajina, ki je mnogokrat večja kakor Kranjska, skoro brez ljudi. Kakor se na našem Krasu še sedaj pozna večstoletne napake v posekavanju gozda, ravno tako se v Apuliji še vedno kažejo nasledki starih nerodnosti. Na mnogih krajih morajo kmetje v kamen vsekati luknje, katere napolnijo s prstjo, da tam svoje oljke zasadijo.

Za časa rimskih cesarjev se je v Italiji prav malo žita pridelovalo. Svobodni kmetje so večinoma zginili, koloni, najemniki veleposestnikov so životali na revni zemlji. Sadili so navadno oljko in trto, rastlini, ki najmanj vode potrebujejo. Na tisoče laških kmetov je zapustilo domačo grudo in šlo raje na tuje, mnogi tudi v naše kraje, kjer je zemlja še dobro rodila. Na Laškem so ostala posestva skoro brez vrednosti.

Ko je pa rimska država razpadla, ni nobeden več skrbel za vodovode. Začeli so se rušiti in kmalu večinoma razpadli. Domača zemlja je zopet dobila vodo, polja in travniki so ozeleneli, rodovitnost se je zopet začela. Le tam, kjer so vodo popolno odpeljali, so ostale gore puste in nerodovodne. Kdor je hodil po Laškem, je videl ravno pred Rimom one žalostne in zapuščene gore, ki so gole in nerodovodne. Na drugih krajih je voda razdrila zid vodovoda in se izlila v dolino. Vode je bilo toliko, da so nastala velika močvirja, kjer so še zdaj kali malarije in raznih drugih kužnih bolezni.

Za nas je to važen nauk. Voda je prvi pogoj za dobro gospodarstvo. Nekateri mislijo, da napravijo na svojem svetu kar hočejo, z vodo. To je napačno. Če na svojem svetu napraviš odtok vode ali vzameš vodo vsemu polju, si vse druge zelo oškodoval. Dokler je temeljna voda visoka, je blizu rastlinam tudi kapilarna voda, ki puhti iz zemlje kakor sopar. Če se prva zniža, niti slednje ne bo. Na večjih krajih pa imajo dobro temeljno vodo, pa ne vedo za to. Prav dobro bi bilo, ko bi dale občine s pomočjo deželne odbora to važno zadevo natančno preiskati.

Kmetije v kogu.

Od nekdanj je naše gospodarje zanimalo, kako se dela v drugih krajih na polju. Saj se more veliko naučiti od naprednih gospodarjev po svetu, ki so živeli v prejšnjih časih v srečnejših razmerah, kakor naši očetje.

Tam ob severni meji Nemčije in Holandske je zemlja, ki je le malo nad morjem. Ves ta svet je med onimi pristanišči, odkoder gredo naši ljudje najraje v Ameriko—Havre—Antwerpen in Hamburg. Večina sveta je le 1 m višji, kakor morska gladina, na Nizozemskem je pa tretji del vsega sveta še precej pod morjem. Ko bi morje moglo prebiti obrežne skale, ki 5 do 40 metrov

visoko štrlijo v zrak, bi bilo vse poplavljenno. Sicer jim morje vendar ni prizaneslo. V teku stoletij je na tisoče ha poplavlila morska voda, odnesla je zveze in je voda zdaj tam, kjer se je prej razprostirala rodovitna ravan. Ljudje so bili v vedni vojski s tem svojim sovražnikom, ki jim je vendar kakor oče dajal hrane z obilnim ribjim lovom in jim na svojem hrbtu odpiral pota v tuje dežele. Pomorski prebivalci so bili železno vztrajni. Ni jim bilo zadosti, da so se v malih čolnih upali na razburkano morje, še zemljo so mu hoteli iztrgati iz njegove oblasti. Napravili so globoke jarke, naredili okope, posušili vodo in tako spremenili gladino morja v rodovito polje. Le na Nizozemskem so na ta način pridobili nad 4000 ha sveta. V Harlemu so imeli štiri jezera, ki so pokrivala 18.525 ha sveta, globoka 4'5 m. Kdo bi si pri nas mislil, da je mogoče tak svet osušiti. Ljudje ob morju so se lotili težkega dela in ga tudi izvršili. Stalo je vse 15¼ milj. M. Zdaj živi na tem svetu 17.000 ljudi. En ha je torej veljal nekaj nad 700 kron.

Takega posušenega sveta je v Severnem morju prav veliko. Posebno se odlikujejo tudi na Danskem, kjer imajo mlekarstvo tako lepo razvito, kakor skoro nikjer drugod, kakor v Šlezviku, ki meji na Dansko.

Tak posušeni svet imenujejo gori kog. Oglejmo si danes gospodarstvo v Kristjan-Albrechtgradu, ki je zelo rodovitno, ki meri 1042 ha in daje 23.669 69 dolarjev čistega donosa, torej na 1 ha 22'71 dolarja ali 67 mark, torej veliko več, kakor pri nas najboljši svet. Seveda je tudi res, da je na Nemškem čistí donos od sveta veliko višji, kakor pri nas.

Zemlja je zelo draga. 1 ha njiv stane 2800 do 3400 M, 1 ha pašnika 3 do 4000 M. Za najemščino se plača od njiv za ha 140 do 200 M, to bi bilo za en mernik posejanja 16 do 24 K; za pašo se plača od ha 160 do 200 M. En gospodar ima povprečno 50 ha posestva, po starem okoli 88 oralov. Ljudi je splošno malo, ker je zaradi bližine morja in mnogih železnice pot po svetu še bolj odprta kakor pri nas.

Zemlja je zelo težka. Za navadno oranje je treba najmanj tri konje, navadno pa štiri. Za praho in težjo zemljo pa mora biti vprega 6 konj. Delavce dobijo prav težko. Mladi hlapci zaslužijo na leto 180 do 250 M, 18- do 20 letni 350 do 400 M. Mlade dekline imajo 150 M, starejši 200 do 300 M. Delavcem brez hrane plačajo na dan do 4 M.

Najeti prav pridno delajo. Le odtod si moremo razlagati, da se v akordu plača za košnjo celega ha 10 do 12 M, za košnjo žita 30 do 40 M. Tam so, kakor sploh na Nemškem, že povsod opustili žetev s srpi. Žito se pokosi s posebnimi kosami, ki imajo priprave, da se žito lepo nabere, odloži in potem poveže. Delati začnejo šele ob 6. uri, torej niso izmed tistih, ki zgodaj vstajajo.

Ker je morje blizu, nimajo pozimi nikdar posebnega mraza. Na leto pade

717 mm dežja, nekako ravno toliko, kakor navadno pri nas. Čudno je pa, da pade najmanj dežja meseca aprila in februarja. Od aprila naprej vsak mesec bolj dežuje, tako imajo redno avgusta največ dežja. Prav malokrat je jasno. Na leto štejejo le 40 do 50 res lepih in jasnih dni, toda 150 deževnih, ostali so megleni in oblačni. Ni torej čudno, če so tudi ljudje bolj resni in odurni.

Ta vedna moča poleti vpliva zelo dobro na rast trave, ki je tako razvita, kakor nikjer pri nas, slabo pa na žito, ki ne more zoreti. V enem kogu je 1371 ha rodovitnega sveta, toda le 5 ha njiv, v drugem 1042 ha, pa le 55 ha polja. Kmet skrbi najbolj za dobro pašo in lepo govejo živino. Pri ha dobre paše se živina priredi v enem letu za 596 kg, torej vrže kmetu skoro 500 v enem letu. To so uspehi, katere pri nas ne bomo nikdar dosegli.

Od žit sejejo le oves in fižol. Mlačve ne poznajo. Suhi oves in fižol s slamo vred razrežejo in živali, posebno konje, pokrmijo. Nekaj malega sade tudi peso. Ker je svet na sebi zelo rodovit, rabijo prav malo umetnih gnojil.

Kmetje se živijo največ od goveje živine. Vsak ima 5 do 10 krav, ki imajo povprečno okoli 3000 l mleka na leto. Dobe se tudi mlekarice, ki dajo v enem letu 4 do 5000 litrov mleka. Pasma je angleška, Sothorn, ki se posebno rada pita. Vsak gospodar ima doma posnemalnik in izdeluje sam prav fino čajno maslo. Glavni dohodek imajo pa od pitanja volov. Kar se doma telet poleže, se vse doma prerediti, mesar telet navadno ne dobi. Najlepše biko prodajo tudi drugam za pleme, telice se porabijo za dom, voli se pa izpitajo s pašo, navadno brez močnih krmil.

Paša trpi pet mesecev. En gospodar je že več let prav natančno zapisoval prirastek na teži pri volih na paši. 2 do 3½ voli so se priredili med pašo l. 1908. za 188 kg, 1909. za 193 kg, 1910. za 175 kg, 1911. za 181 kg, 1912. za 207 kg, torej lanske leto vsak vol na dan za 138 kg. Potem seveda kmetje lahko dobro shajajo. Kaj čuda, da imajo hiše kakor mogočne graščine. Sicer je pa ta pasma za pitanje res posebno sposobna in se je tudi drugod obnesla. Sicer je tudi res, da morajo voli pozimi celo stradati, ker navadno zmanjka krme proti spomladi, kakor pri nas. Seveda dobijo take kosti pri dobri paši hitro nase meso.

Konj nimajo veliko, le za lastno potrebo. Tudi ti so prav dobre pasme. Precej se pa pečajo z ovci. Poletna jagnjeta imajo 60 do 65 kg, stare ovce tudi čez 100 kg.

Kmetje so kakor mogočni graščaki na svojih širnih posestvih, katera imajo vsa okoli svojih hiš.

Skrbi za dobre zobe.

V mnogih vojašnicah so preiskali vojake, če imajo kako bolezen. Pokazalo se je, da je imelo navadno 79 do

96 odstotkov vojaštva slabe zobe. V nekaterih šolah so pregledali otroke. Navadno je bilo 81 do 99 odstotkov otrok s slabimi zobmi. Če poizveš po deželi pri čvrstih in zdravih ljudeh, kakšne zobe imajo, se boš kar zavzel, ko boš zvedel, da ga skoro nobenega ni, ki bi imel popolno zdrave zobe. Kreпки in zdravi ljudje nimajo več kočnikov, ali le same škrbine, žalostne ostanke zdravih 32 junakov.

Vsakemu pametnemu človeku je pa jasno, kolikega pomena so dobri zobje za zdravje. Da bo hrana teknila, se mora v ustih dobro razdrobiti. Čim bolj se v ustih hrana razdrobi in oslini, lažje jo želodec prebavi. Kar se pa kar debelo požira, se navadno tudi zelo slabo prebavi.

Če pogledal izdrti zob, vidiš, da ima vsak znotraj mali prazen prostor, kamor vodi živec iz korenine in kamor hrana po žili prihaja. Ta prostor obdaja zobna kost, ki je obdana od zobnega emailja, one svetlobne mase, katero vidimo na zobeh.

Kako začne zob gniti? Emailj se razruši. Nekateri prav radi pijo za vročino mrzlo, kakor ledeno pivo ali studenčnico. Ta nagla sprememba je za zobe zelo škodljiva. Drugi imajo radi vse močno kislo. Hudi kis je zobem vedno nevaren. Tretji imajo posebno močne in lepe zobe. Z zobmi tarejo najmočnejše lešnike ali orehe, poskušajo zgrizti hrustance ali kosti mladih živali. Le enkrat preveč stisnejo, emailj počni, zob je ranjen. Pri otrocih, malih in velikih, bi morale matere nastopiti z vso odločnostjo proti tem res otroškim razvadam.

Bakterije pridejo skozi te razpoke, ki so tanjši kakor las, skozi emailj do zobne kosti, ki začne gniti. Za bakterijami pridejo ostanke jedi, ki so že nadeležni v zobu. Luknja na kosti postane večja, emailj se razruši, ko ješ kako tršo jed. Zdaj je čas zobozdravnika povprašati, ki bi zob popolno ozdravil. Ne tolaži se, da te še ne boli. Prav gotovo te bo začel boleti in gotovo ti bo tudi razpadel, če mu pravočasno ne pomagaš. Ne boj se bolečin! Te so začetkoma prav neznatne, toda tudi pozneje se prav lahko prenašajo. Naj se ti ne zdi škoda onih vinarjev ali dolgega pota, saj je zdravje vendar od vseh zemeljskih dobrot največ vredno. Ko bi ljudje tako radi dali denar za potrebno zdravje, kakor ga dajo za pijačo ali pravde, bi imeli vse drugačen rod med nami. Torej precej, ko zapaziš, da se ti luknja v zobu dela ali čutiš prve bolečine, se mora iti k zobozdravniku, ne pa h kakemu zdravcu, ki ti ga bo izpulil, da boš vse zvezde videl.

Dokler pa zob boli, ga zdravnik navadno težko ozdravi. Če greš precej, ti zob gotovo dober ostane. Zdravnik ga bo zalil, ali kakor navadno pravimo, plombiral. Za plombo se rabi amalgam, zmes živega srebra z drugimi kovinami, navadno srebrna plomba, zlato, porcelan, cement ali gutaperha (sok iz dreves na jutrovem, iz katerega se iz-

delujejo tudi gumijevi izdelki). Tak zaliti zob prav lahko do smrti trpi. Če pa plomba ven pade, se zopet brez težav ponovi.

Če zoba ne ozdraviš, ti gnije naprej. Začno se one hude zobne bolečine, ki so že marsikomu vzele spanje celih noči. Včasih bolečine malo ponehajo. Mogleg v kosti začne gniti. Pri jedi se zobje stiskajo, nekaj gnoja pride skozi zobno korenino v čeljust, kjer se vname zobna kožica po bakterijah in strupu, ki so v tem gnoju. Ta kožica vteče in zob malo vzdigne, da se čuti kakor bi bil daljši kakor drugi. V čeljusti se začne gnojiti, mi pravimo, da ima zob bučo. Ta se nazadnje odpre, gnoj odteče skozi malo odprtino. Ta odprtina pa zna za splošno zdravje zelo nevarna postati. Skozi čeljust si odpre pot skozi lica in zastrupi kri. (Zahnfistel.)

Velika dobrotja so zdravi zobje za vsakega človeka. Če so razdrti, je navadno prepozno za to skrbeti. Naše matere za to važno zadevo pri otrocih še skoro prav nič ne skrbijo. Naj se ne ostrašijo malega truda, da bodo pozneje otroci bolj zdravi.

Skrbeti je treba že takrat, ko ima otrok mlečne zobe. Če ti mlečni zobje prezgodaj izpadejo, tudi poznejši ne bodo prida. Zvečer je treba otrokom od četrtega leta zobe osnažiti z malo zobno ščetjo. Tudi zobno meso se odrigne, ko je vsled tega bolj trdno. Vsak naj si pa zvečer, tudi otrok, izpere usta z mlačno vodo, kateri naj pridene malo soli. Bolj pametni ljudje pa naj gredo včasih k zobozdravniku, ki naj jim vse zobe dobro pregleda.

Kje tičijo vzroki draginje?

V našem gospodarskem življenju imamo od prastarih časov nekaj zmot, ki ovirajo in motijo miren in harmoničen (lepo ubran) razvoj narodnogospodarskega življenja. Te zmote se tičejo v prvi vrsti razmerja celega kmetijstva do ostalih stanov človeške družbe.

Obrotnik, rokodelc, industrijalec, mnogokrat tudi delavec imajo pravico in tudi moč, da sami določajo ceno svojim izdelkom, oziroma plačo za svoje delo, ali imajo pa vsaj velik vpliv na to določevanje, kmet pa nima toliko kot nobenega vpliva na ceno svojih pridelkov in je sam, kakor tudi plača za njegovo trudapolno delo izročena slučaju — mnogokrat tudi igri spekulativ.

Znanost, ki se imenuje »narodnogospodarska«, trdi, da se ima ravnati cena kmetijskih pridelkov po ponudbi in povpraševanju, sploh po stanju na svetovnem trgu in da imajo te bronaste table zapovedi za večne čase svojo veljavo.

Obrotnik in rokodelc, tovarnar in delavec določujejo ceno svojim izdelkom in delu vedno le po krajevnih razmerah in stroških ter hočejo tem razmeram primeren čisti dobiček; ne enega žeblija, ne nitke

državni zbornici in vladi. Zato pravimo: Cene žitu in živini mora določiti postava.

Zgodilo naj bi se to približno tako: Parlament ima nalogo, da določi vsako leto na jesen ceno žita za naslednje leto, in sicer na podlagi zadnje žetve, ki se dá precej natančno izračunati. Način, kako se ima postopati pri izračunanju množine vsakoletnega pridelka, mora biti tudi po postavi določen, tako da je izključeno vsako samohotno krivično vplivanje posameznih strank v zbornici, tako da bo cena žita tudi utemeljena v naravi.

Enako bi se imelo postopati pri določevanju cen za živino, samo da bi bilo potrebno tukaj določiti ceno dvakrat na leto.

Ker bi vsled postavne določitve cen za žito in živino prenehala v tej stroki prosta trgovina, zato bi moral posredovati med kmetom in konsumentom (meščanom, obrtnikom, delavcem), oziroma med poljedelcem in mlinarjem kdo drugi, in sicer vlada s pomočjo močnih kmetijskih organizacij. Vlada pokupi od kmetov žito in ga spravi naravnost v mline. Državna cena velja za srednje dobro ali normalno žito; če pripelje kdo boljše ali slabše žito, določijo diferenco (razliko) v ceni nepristranski cenilci. Vlada plača žito takoj kmetovalcem z brezobrestnimi državnimi papirji, ki se kasirajo zopet polagoma z denarjem, ki ga dobi država za žito.

Mlini bi bili obvezani napraviti si taka skladišča, da bi lahko spravili pod streho vse žito, ki ga potrebujejo skozi leto; žito, ki ga prejmejo, plačajo naravnost vladi.

Prodaja moke in kruha ostane prosta kot doslej; a vlada mora posvetiti pekarstvu mnogo več pozornosti, nego doslej in delati na to, da se izboljša peka kruha, ki je zelo zaostala v napredku.

Da vladajo v proizvodnji kruha zdrave razmere, se razvidi najbolj iz tega, da bi morala znašati — pri razumni peki — sicer

pri ceni	14 K	za 100 kg	žita	1 žemlja	130 g
»	»	16 »	»	»	1 » 120 »
»	»	18 »	»	»	1 » 110 »
»	»	20 »	»	»	1 » 100 »
»	»	22 »	»	»	1 » 90 »
»	»	26 »	»	»	1 » 80 »
»	»	32 »	»	»	1 » 70 »

dočim tehta žemlja v resnici le 20 do 30 gramov, kar bi smelo biti šele tedaj, ko bi veljalo 100 kg pšenice 140 K, oziroma 88 K.

Pri prometu s klavno živino bi se postopalo na podoben način, ne da bi pa vlada sama kupovala živino, ampak le v toliko, da bi ne cenili živine mesarji, ampak nepristranski strokovnjaki. Gotovo bi se dobil tudi tu primeren modus (način), posebno ker bi bila pri postavnem določenju normalni (srednji, povprečni) ceni za meso vsaka špekulacija od strani kmeta kot mesarja izključena.

Če bi se pa proti pričakovanju ne našel ugoden način za promet s klavno živino, potem ostane kmetovalcem za vse slučaje še vedno odprta pot za klanje živine v lastni režiji (upravi).

Splošna avstrijska družba za vnovčenje živine na Dunaju, ki je začela pravkar poslovati utegne storiti mnogo dobrega za živinorejca in konsumenta. Tudi sloven-

ski živinorejci se bodo morali potruditi, da organizirajo prodajo zlasti klavne živine in da porabijo vsa sredstva, ki jim jih bo nudila »Splošna avstrijska zveza za vnovčenje živine«, da se doseže prevažen namen: Zboljšanje naše živinoreje in kolikor mogoče direktna (neposredna) zveza med producentom - kmetom in konsumentom - meščanom.

Deset zapovedi za pevce.

Ali veste kakor je pri pevcih? Praviijo, da so ti najbolj občutljivi ljudje na svetu. Precej se skavsajo, vsakemu je premalo časti, v resnici je pa le napuha preveč. »Če ne bo tako, pa ne grem.« Vsak hoče biti še kaj več, kakor lipov bog. Vedno misli, da se brez njega sploh živelo ne bo.

Da bi to lepoglasno ljudstvo prepirljivec in prepirljivk, ki so še hujše, ukrotili, so dali pametni možje, če so tudi ženske z dolgimi lasmi pri tej modrosti kaj zraven imele, ne vem, deset zapovedi za pevce na svetlo. Da si pri vsaki vaji in pri vsakem petju dobro vest izprašate, jih danes vsem povemo. Le poslušajte:

1. Poj le Bogu v čast in ne imej nobenega malika ali boginje. Poj za Boga, ne za ljudi. Ko bi prav globoko pogledali, bi mnogo teh malikov našli.

2. Ne bodi prevzetan na svoj glas in ne postavljaš se z njim.

3. Ob nedeljah bodi že pri »Asperges« v cerkvi. Ne govori na koru, ne zijaj po ljudeh v cerkvi, ne smeš se gori in ne delaj drugih neumnosti, kakor bi bil v gledišču. Obleka vsakega pevca in še bolj pevke, naj bo ponižna in skromna, da ne boš kakor pav, ki se nosi po dvorišču.

4. Spoštuj organista ali pevovodjo, ne jezi ga, ne nagajaj mu, ubogaj ga, da bo njemu dobro in bosta dolgo skupaj pela.

5. Ne ubijaj drugih, ki tudi lepo pojo, z nevoščljivostjo ali ljubosumnostjo. Ne napravljaj jeze in preprirov med pevci, ki so tvoji bratje in sestre na koru.

6. Ne postani cerkvenemu petju nezvest in ne pusti dobre stvari, če ljudje godrnjajo zoper tebe. Občutljivosti in napuha pravi cerkveni pevec, še manj seveda pevka, ne sme poznati.

7. Ne kradi pevovodji ali organistu časa, da bi vaje in skušnje zanemarjal in prepozno prišel, kar je vedno neka bolezen pevcev. Morebiti imajo tako slabe noge?

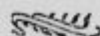
8. Nikdar ne poj po krivem, kar pevci imenujejo »fovš«. Torej ne »fovš« peti.

9. Ne poželi posvetne in prevesele glasbe v cerkvi, ker je hiša božja.

10. Nikdar ne poj, da bi te ljudje hvalili.

To bi bile zapovedi. Vsak pevovodja in organist naj skrbi, da jih bodo vsi pevci natančno poznali in izpolno-

vali. Ni zadosti jih le poznati, morajo se tudi v duhu zapovedi uglobiti. Če komu nočejo v glavo, naj mu pevovodja skozi vrača ali po stopnicah doli malo pomaga. Najboljše pa je, če že začetkom, ko jim prve strune odpira, razloži potrebo teh zapovedi in jih vse zapri-seže, da jih bodo radi in povsod natančno izpolnjevali.

Tržni pregled.

Povsod se zdaj vprašajo, kakšna bo letina. V južno Ameriko in Indijo so poslali kapitalisti velike množine zlata, ki se pa zdaj vrača, ker ni ne žita ne živine posebno veliko naprodaj. V Evropi zdihujejo, da je bila žetev slaba. Francoska in Laška bosta morali veliko pšenice kupiti, ker doma mlačva sbalo kaže. Tudi na Nemškem bo malo žita. Vreme je prav nagajalo. Ker nimajo naši kozolcev, je bilo v deževnih dneh tem hujše.

Le na Ruskem, v balkanskih deželah in v Ameriki so z žetvijo zadovoljni. Pri nas je bilo povsod, kjer ni črv uničil setve spomladi, žito izredno lepo. Nekaterim gospodarjem je dal nasad pšenice po 2 mernika, kar se še ni nikdar, kar pomnimo, zgodilo.

Morebiti bodo letos tudi oni, ki sestavljajo statistične podatke, vsaj pri enem kmetu res zmerili, koliko se pridelala žita na ha. Mi Avstrijci, in še posebej južni kraji, smo prav na zadnjem mestu šteti. Letos je dal ha čez 15 q. Natančneje o tem bomo še poročali. — Pokazalo se je tudi, da redka žita še največ doneso.

Zelo je končal črv proso, deloma tudi otavo in peso. Drugi pridelki dobro kažejo, ker je vreme zadnjih dni prav lepo. Turšica zori, da je veselje, ajda še precej dobro obeta, otava se spravlja ob najlepšem vremenu. Kmetovo srce je veselo, ko vidi, da ni zastoj delal.

Za kake malenkosti je občuten svetovni trg, naj sledeče pokaže: V Ameriki, kjer se največ turšice na svetu pridelava, so imeli avgusta nekaj prav vročih dni. Kakor ve vsak gospodar, ni turšici zlepa presuho. Amerikanci so pa začeli vpiti: »Turšice bo veliko manj, vročina jo končuje. Ker ne bo turšice, bomo pšenico doma pojedli.« Vsled tega so pšenične cene po celem svetu poskočile, premeteni janki so pa dosegli svoj namen, da so za žito malo več dobili.

Živina je pri nas v ceni zelo padla. Plemenih volov nobeden ne mara, krave s teletom se skoro za tretjino cenejše prodajajo. Pravi kupcev ni veliko, na sejmi se le bolj mešetari, kakor prodaja. Volarji, ki spomladi volu kupujejo, doma podelajo in jih opitane prodajo, so zelo udarjeni. Mislili so, da se bo nekaj zaslužilo, zdaj le na zgubo kaže. Ker je v nekaterih krajih malo otave, imajo ljudje strah, kaj bo zimi.

Tudi mlečnih izdelkov je na trgu vedno več. Mlekarne v ceni odjenjujejo, da bi se obvarovale še večje škode. Če bo blaga le še preveč, bo cena še padla.

Precej dobro se pa še vedno prašiči prodajajo. Ljudem je svinjina vedno bolj všeč, nasproti je pa zelo padlo število prašičev na Angleškem in v Ameriki.

Na Angleškem so našli 2.496.670 prašičev za 154.369 glav manj, kakor prejšnje leto.

Število ovc se je v enem letu znižalo od 19.330.650 na 18.053.365, za 1.277.285. V Ameriki so pa lani 5 milijonov prašičev manj zaklali, kakor prejšnje leto. Zaklali so jih 31 milij.

Zato se še vedno prašiči dobro prodajajo. Nekateri gospodarji pa še dočakati ne morejo, da bi prašiči dobro dorasli. Komaj so stari 4 do 5 mesecev in 40 do 60 kg težki, jih prodajo, da vsaj za sproti nekaj grošev dobijo. Tako ravnanje nam napravlja veliko gospodarsko škodo. Pri mladem prašičku se sploh veliko ne priredi. Če računamo, da pride navadni pusek 1 kg žive teže v osmem tednu 1-70 do 2 K, in se prodaja, ako je težji, kg za 1-04 do 1-20 K, trpi dolgo, predno doseže prašič težo, ki plača nakupne stroške. Če se torej prašič zgodaj prodaja, je delal gospodar, kakor pri enoletni govedi, le za kupca. Mladi prašički rastejo prav dobro od 3. do 8., tudi do 9. meseca. Saj toliko časa bi se morali ohraniti. Zakaj gre skoro vsaki teden nekaj vagonov mladičev, ki so se ravno začeli rediti, na tuje, da imajo tujci največ dobička od našega dela?

Govedi je bilo dne 25. avgusta na Dunaju 4565 glav, izmed teh 2362 volov.

Prodajali so se ogrski voli: Ia 94 do 118, IIa 8 do 96, IIIa 82 do 96; domači voli: Ia 96 do 116, IIa 86 do 96; krave: 80 do 96. Cene so padle za 1 do 9 K pri 100 kg žive teže.

Prav fino maslo ponujajo že po 2-70 do 2-80 K. Naše mlekarne tožijo, da s to ceno ne morejo shajati.

Prašiči so se prodajali dne 26. avgusta na Dunaju: Mladiči za meso: Ia 136 do 144, IIa 124 do 135, IIIa 110 do 122. Debeli: Ia 118 do 120, IIa 114 do 117, IIIa 108 do 113. Prignanih je bilo 1142 q debelih in 8282 mladičev. Cene so padle v primeri s prejšnjim tednom za 8 do 10 vrn. pri kg.

Zitne cene so za sedanji čas, ko se v Evropi še mlačve vrše, precej visoke.

Dne 28. avgusta so prodajali najboljšo ogrsko pšenico po 11-95 do 12-20, domačo po 11-05 do 11-55; slovaško rž 8-85 do 9-10, navadno 8-80 do 9; ječmen najboljši 8-30 do 9-25, domači 7-75 do 9, za krmo 7-25 do 7-50; oves najboljši 10-25 do 10-75, navadni 8-75 do 9-40; turšica 8-70 do 8-75; proso 9-20 do 9-40; krompir 2-25 do 3-25.

Hmelja bo letos skoro za polovico manj kakor lani. Tovarnarji pravijo, da ne bo sile, ker imajo še od lani veliko zalogo.

Manufakturno blago se je precej povzdignilo v ceni. Dražiti so začeli

Amerikanci, ki pravijo, da so si morali pomagati, ker bi drugače ne shajali, ker bo letos zelo malo bombaža.

Cene železu gredo precej nazaj. Tudi sladkorne cene odjenjujejo, ker pesa povsod prav dobro obeta.

Novoopremljeni umetni

mlin z žago

na vodno silo, opremljen z najnovejšimi modernimi stroji, z nekaj posestvom, v zelo dobrem stanu v lepem kraju in na izvrstnem prostoru, se pod ugodnimi pogoji po zmerni ceni prodaja. Naslov pove uprava pod št. 2418.

Najboljša in najcenejša postrežba za drogerije, kemikalije, medicinska zelišča, tudi po Kneippu, ribje olje, toaletne predmete, fotografske aparate in potrebščine, sredstva za desinfekcijo. Velika zaloga najfinjšega konjaka in ruma. 3726

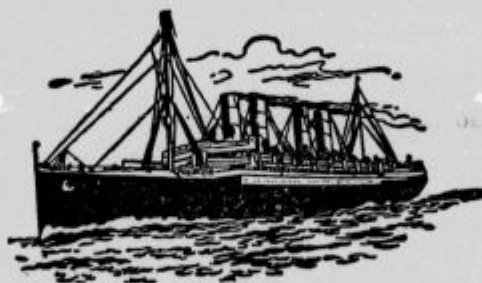
Oblastveno koncesirana oddaja strupov.

Za živinorejce: posebno priporočljivo: grenka sol, dvojna sol, soliter, eocjan, kolmoš, krmilno apno itd. — Vnanja naročila se izvršujejo točno in solidno.

Drogerija Anton Kanc,

Ljubljana, Židovska ulica št. 1.

Kupuje po najvišji ceni razna zelišča (rože), cvetje, korenine, semena, skorje itd. Ceniki zastoj.

Najcenejša in najhitrejša vožnja 56

v Ameriko

je s cesarskimi brzoparniki

Kronprinzessin Cécilia, Kaiser Wilhelm II., Kronprinz Wilhelm, Kaiser Wilhelm der Grosse, Georg Washington, Prinz Friedrich Wilhelm.

Podrobna pojasnila in potrebni pouk da vsakomur

EDVARD TAVCAR, Ljubljana

Kolodvorska ulica št. 35, nasproti stari Tišlerjevi gostilni.

„CROATIA“

! Zavarovalna zadruga v Zagrebu !

Ustanovljena 1. 1884. Ustanovljena 1. 1884.

Prevzame v zavarovanje proti škodi, ognju in streli in življenjsko zavarovanje v raznovrstnih kombinacijah in zelo nizkih cenah.

GLAVNI ZASTOP za HRANJSKO, STAJERSKO in KOROŠKO v LJUBLJANI pri tvrdki

Kmet & Comp. Mar. Terzije cesta 8.

Sposobni mestni poverjeniki in akviziterji se sprejmejo pod ugodnimi pogoji. 3928

Razne novosti došle

v trgovinah trvdke

R. MIKLAUC
Ljubljana.

Glavna trgovina:

Stritarjeva ulica 5.

Podružnici:

„Pri Miklavžu“

Medarska ulica Lingerjeva ulica.

„Pri Škofu“

Medarska ulica Pred Skofijo št. 3.
(Pazite na sliko škofa pri vhodu.)

Velikanska sveža zaloga sukne-nega in modnega blaga za moške in ženske obleke, fini perilni parhent, vseh vrst rut in šerp najnovejše vrste.

Opreme za neveste, kakor blago za perilo, postelje, madrace, odeje, preproge itd.

Velika zaloga izgotovljenih
**oblek, sukenj
in pelerin**
za moške in otroke.

Ženske vrhne jopice in krila najnovejšega kroja. Cena in postrežba znano dobra.

Cenik na zahtevo poštne prosto.

Oddaljeni naj le pri tej občno znani trvdki naroči jesensko in zimsko blago.